

מוסדות
**דרכי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייס שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

ואנכי עפר ואפר

הלכה

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי
אשה וקטן

פרשת וירא תשפ"ד

שנה כ"ה – קובץ ד' [תתנ"ט]

יו"ל ע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י

מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של

מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:

ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

אלון בכות

ומעיל קטן תעשה לו אמו והעלתה לו מימים ימימה

(שמואל א' פרק ב' פסוק י"ט)

לעילוי נשמת

אמי מורתי עטרת ראשי

האשה הגדולה

הרבנית הצדקנית

מרת **פראדל** ע"ה

בת הר"ר יהונתן בנימין הכהן אבראהם הי"ד

וייס

אשת חיל לאבי מורי עטרת ראשי הגאון החסיד רבי משה זצ"ל

מאז ומקדם היתה דמותה הגדולה והצנועה

אות ומופת לאהבת התורה ולומדיה בלי גבול

דברי תורה היו משוש חייה

הכרת הטוב בלבה חדות חיים בקרבה

הקדישה את כל ישותה, כוחותיה וכשרונותיה הברוכים

לחנכנו לתורה ולמידות טובות וישרות

והם שעמדו לי להגיע עד הלום

נלב"ע יום א' לסדר חיי שרה – ח"י מרחשון תשפ"ב

תהא נשמתה צרורה בצרור החיים

פרשת וירא

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי אשה וקטן

"ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר" (י"ח כ"ז).

"דריש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר, זכו בניו לב' מצות, אפר פרה, ועפר סוטה. והאיכא נמי עפר כיסוי הדם, התם הכשר מצוה איכא, הנאה ליכא. דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל, זכו בניו לב' מצות, חוט של תכלת, ורצועה של תפלין. בשלמא רצועה של תפלין, דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ותניא, ר"א הגדול אומר אלו תפלין שבראש, אלא חוט של תכלת מאי היא, דתניא, היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר, וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא" (סוטה י"ז ע"א וכן בחולין פ"ט ע"א).

אברהם אבינו אבי האומה הישראלית ניבא ואמר (בראשית י"ח כ"ז) "ואנכי עפר ואפר". ונראה בעומק הדברים עפ"י מש"כ התוס' בברכות (י"ז ע"א) בפירוש התפילה "ונפשי כעפר לכל תהיה":

"מה עפר אינו מקבל כליה לעולם כן יהי רצון שזרעי לא יכלה לעולם כמו שהוא אומר והיה זרעך כעפר הארץ".

ובפירוש המהרש"ל שם הוסיף:

"ואני שמעתי מה עפר הכל דורסים עליה ואח"כ היא דורסת על כל הדורסים אף אני כן לכל מצערי וק"ל".

והוא שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר, וכך ניבא על זרעו וזרע זרעו לעולמי עד.

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי אשה וקטן

ובהמשך הגמ' שם: "דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל, זכו בניו לב' מצות, חוט של תכלת, ורצועה של תפלין".

בתחילת ימי המלחמה כאשר רבבות גוייסו וכולם חשבו שתיכף נכנסים להילחם בעזה, התעוררו רבים מן החיילים ללבוש ציצית לסגולה ולשמירה ונוצר ביקוש עצום למדי צבא עם ציצית, מכיון שלפי תקנת הצבא אין החייל רשאי ללבוש אלא בגדים ירוקים בלבד.

אנשים יקרים התנדבו לרכוש גופיות מיוחדות של ארבע כנפות ולקשור בהם ציציות ולא היה בקומץ כדי להשביע את הארי, ונשאלתי אם אפשר בשעת הדחק לקשור ציציות ע"י נשים או ע"י קטנים, ונחזה אנן בשאלה זו.

תחילה נדון בנשים ואח"כ בקטנים.

א

האם נשים כשרות לקשירת ציציות

הנה בדין קשירת הציצית ע"י נשים דנו הפוסקים בשני תחומים: א. האם דין אשה כדין גוי שפסול לעשיית ציצית. ב. האם דין ציצית כדין תפילין, וכשם שאשה פסולה לכתבת תפילין פסולה גם לעשיית ציצית, ואבאר.

הנה מבואר במנחות (מ"ב ע"א):

"אמר רב יהודה אמר רב מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה, שנאמר דבר אל בני ישראל... ועשו להם ציצית, בני ישראל יעשו ולא העובדי כוכבים יעשו".

וכך נפסק ברמב"ם (הל' ציצית פ"א הי"ב):

"ציצית שעשה אותו כותי פסול שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית, אבל אם עשה אותה ישראל בלא כוונה כשרה, וציצית שנעשה מן העשוי מקודם פסול".

וכ"ה בטור ושו"ע (סימן י"ד סעיף א').

ובתוס' (שם ד"ה מנין) כתבו:

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי אשה וקטן

"מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה - משמע הא אשה כשירה ולא אמר כל שאינו בלבישה אינו בעשייה דהא לא כתיב בגופה לבישה אלא בכלאים ומילתא אחריתי היא וגבי תפילין דרשי כי האי גוונא".

ובהגהות מיימוניות (שם) כתב:

"ציצית שעשה אותו כותי פסול. מכאן פסק ר"י ורבינו יהודה שנשים יכולות לעשות ציצית מדאינו ממעט אלא עכו"ם וכן הורה רבינו יהודה לאשתו לעשות ציצית אבל בשם מורי שי' מצאתי דאין להם לעשות ציצית משום דכתיב 'בני ישראל ועשו'... בתוס' גיטין מצאתי וכן כתב רבינו תם דכל מצוה שאין אשה חייבת כגון לולב וציצית אינה יכולה לאגד הלולב ולתקן הציצית וראה מהא דפרק השולח כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה. וכן היה מעשה בטרו"ש באשה שהיתה רגילה לתקן ציציות להגדילם בטליתות ופסלם רבינו תם מההיא דפרק השולח כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה. והא דס"פ עד כמה ושילהי אין מעמידין מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין על ידו לא היתה קושרת אלא מסייעת לו לקשור א"נ לא נאסר באשה אלא תקון הדבר כגון כתיבה ותיקון הציצית ואגידת הלולב אבל קשירה לאו תיקון המצוה ומציא למיעבד ע"כ בתוס' גיטין ונראה שהוא הדין טוית חוטי הציצית. מורי רבינו זצ"ל, וכן נראה ראה מקרטליתא דדביתהו דר' חנינא בן דוסא דפרק הספינה".

הרי דלשיטת מהר"ם מרוטנברג דין אשה כדין גוי שפסול לעשות ציצית מגזירת הכתוב דאינה בכלל "דבר אל בני ישראל", ולא כדעת התוס', הר"י ורבינו יהודה, ולפי זה נשים פסולות אף בדיעבד דדין אשה כדין גוי.

אך המרדכי (הלכות ציצית סימן תתקמ"ט) הביא אף הוא את שיטת מהר"ם וביאר שיטתו מטעם אחר, וז"ל:

"יש מפרשים דנשים פסולות לעשות ציצית מידי דהוה אתפילין דדרשינן כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה. ואומר ר"י דליתא דמדמעטין דווקא נכרי אלמא דנשים כשרות לעשות ציצית דבני ישראל מיקרו אי לאו דה"ל מצות עשה שהזמן גרמא ותדע דהא נשים פטורות מסוכה וסוכת גנב"ך כשירה אלא דווקא גבי תפילין דגלי קרא וכן מנהג שהנשים עושות ציצית ומיהו מצאתי שמהר"ם היה מקפיד להניח לנשים לעשות לפי שמי שפטור מן הדבר אין פוטר אחרים, ונ"ל דהיינו לכתחילה דאל"כ

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי אשה וקטן

תקשה מסוכת גנב"ך דכשרה וגרסי' בפרק הספינה ארגז גנוז לאשתו של ר' חנינא בן דוסא דשדיא תכלתא לצדיקים לעתיד לבא".

הרי שכתב בשם מהר"ם שהטעם שאין לאשה לקשור ציצית משום דכל הפטור מן הדבר אינו מוציא אחרים, וכתב המרדכי דאין זה אלא לכתחלה, אבל בדיעבד פשוט שהציציות כשרים.

הרי שנחלקו שני תלמידיו הגדולים של מהר"ם, המרדכי והגהות מיימוניות בשיטתו.

וכבר תמה בביאור מהר"ם בנעט על המרדכי (שם אות מ"ז) במה שכתב דהפטור אינו מוציא אחרים, דלא מצינו הלכה זו אלא במצוות שבדיבור כגון מקרא מגילה וברכת המזון וכדומה, דהפטור מן הדבר אינו מוציא אחרים, ואין זה ענין לחפצא דמצוה וכשרותה, עי"ש מה שהאריך בזה, ובסוף דבריו ביאר שלפיכך פשוט שאין זה אלא לכתחלה, אבל בדיעבד הציצית כשרה, עי"ש.

והבית יוסף (סימן י"ד) הביא את דברי המרדכי והגהות מיימוניות גם יחד, ולמסקנת הדברים כתב דהלכה כרוב הראשונים דנשים כשרות לעשיית הציצית והכי נהוג עלמא, "וגם כי טעם נכון יש להם", וכך פסק בשו"ע (שם).

ובדרכי משה (סק"א) כתב:

"ולי נראה דוודאי אם עשתה ציצית אין לפסלם אבל לכתחלה יש לזהר כדברי מהר"ם ואני לא ראיתי מימי בענין אחר רק שהאנשים עשו הציצית".

ומלבד שיטת מהר"ם מצינו טעם נוסף לפסול נשים לעשיית הציצית, וזה שיטת ר"ת, דכשם שדרשו חז"ל לגבי תפילין (מנחות מ"ב ע"ב וגיטין מ"ה ע"ב) "וקשרתם... וכתבתם, כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה, וכל שאינו בקשירה אינו בכתובה", כך גם בציצית כל שישנו בלבישה ישנו בעשיה וכל שאינו בלבישה אינו בעשיה.

והתוס' במנחות שם דחו את שיטת ר"ת, מדברי הגמ' שלא מצינו שפסלו בעשיית ציצית אלא גוי ולא פסלו את הנשים.

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי אשה וקטן

ומ"מ להלכה נפסק בשו"ע דנשים כשרות לקשירת הציצית אף לכתחלה וגם הרמ"א לא החמיר אלא לכתחלה, וז"ל:

"ויש מחמירים להצריך אנשים שיעשו אותן, וטוב לעשות כן לכתחלה".

ומבואר מלשונו דאף לשיטתו אין זה מעיקר הדין אלא לחומרא בעלמא שטוב לעשות לכתחלה כדעת המחמירים.

וכך כתב גם בשו"ע הרב (סעיף ב') שהביא את שתי השיטות וכתב דהלכה כסברא ראשונה, אך טוב להיזהר לכתחלה, ובערוך השלחן (סעיף ז') כתב להדיא שזה חומרא בעלמא, עי"ש.

וכיון שבנידון דידן רבבות ביקשו לקיים מצות ציצית, ואין סיפק בידינו להכין לכולם בזמן קצר, ובפרט לפני שיוצאים למלחמה, וכולם הרגישו שבכל רגע הולכים לצאת לקרב, פסקתי שבמצב זה אין להחמיר, ועוד דכלל גדול בידינו דכל שעת דחק כדיעבד דמי (תורת חטאת כלל ט"ז, הביאו הט"ז להלכה ביו"ד סימן צ"א סק"ב, ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן ק"י שכתב דשעת הדחק עדיף מבדיעבד שהרי בשעה"ד סמכין על דעת יחיד כמבואר בש"ך בקיצור כללי ההוראה – יו"ד סימן רמ"ב סק"ב), ובנידון דידן הוי שעת דחק גדול מאוד, ובדיעבד לכו"ע הציציות כשרות.

ב

ציצית ע"י קטנים

וגם בשאלה זו מצינו שני טעמים ושני ספיקות להחמיר: א. אם דין קטן כדין אשה, ולשיטת ר"ת פסול לעשיית ציצית. ב. משום שאינו עושה לשמה. ונחזה אנן.

הנה כבר הבאתי את שיטת ר"ת דאשה פסול לעשות ציצית, דדין ציצית כדין תפילין, וכשם שדרשו בתפילין כל שאינו בקשירה אינו בכתובה, כך גם בציצית כל שאינו בלבישה אינו בעשיה, וכיון שנשים פטורות מן הציצית פסולות הן לעשיית הציצית.

וכתב המגן אברהם (סימן י"ד סק"ג): "וג"ל דקטן דינו כאשה עסי' ל"ט".

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי אשה וקטן

ואכן מבואר בהלכות תפילין (סימן ל"ט סעיף א') דרטן פסול לכתובת תפילין משום שאינו בקשירה. אך כבר תמה בביאור הלכה (שם סעיף א' ד"ה להצריך) על המגן אברהם דבאמת מבואר בדרכי משה שלא חשש הרמ"א אלא לטעמו של מהר"ם שאשה פסולה משום שאינה בכלל בני ישראל, ולא חשש לשיטת ר"ת כלל, ולפי הטעם של מהר"ם פשוט שאין לפסול את הקטן, וכבר העיר בזה הפרי מגדים באשל אברהם, ומ"מ כתב דראוי להחמיר לכתחלה כשיטת המגן אברהם.

ובביאור הלכה הביא שבעולת תמיד ובארצות החיים כתבו דאף לפי המחמירים באשה אין להחמיר בקטן מטעם זה, וגם הביאור הלכה נטה לומר כן, אך כתב "ומכל מקום כיון שהפרי מגדים ודרך החיים העתיקו להלכה ליזהר לכתחלה ע"י קטן ראוי ונכון לעשות כן".

אך פשוט שאין דין הקטן חמור מדין האשה, ואם יש להקל באשה ק"ו שיש להקל בקטן.

אך מטעם אחר יש להיזהר בקטן דכיון שאינו בר דעת אינו עושה לשמה וצריך גדול עומד על גביו, ואף שדעת המלבי"ם בארצות החיים שקטן כשר לציצית אף אם אין גדול עומד על גביו, כבר חלק עליו המשנה ברורה בביאור הלכה (ד"ה וטוב לעשות) ונקט דודאי צריך גדול עומד על גביו, ע"י"ש.

ובכל עיקר דין גדול עומד על גביו כתב בביאור הלכה (סימן י"א סעיף ב' ד"ה טוואן): "דעומד ע"ג אינו נקרא באומר לו פ"א קודם העשייה רק צריך להזהירו בכל שעה שלא יסיח דעתו כלל אבל כל שאינו עומד על גבו ומזהירו תמיד לכו"ע אין לו כוונה כלל ומכל זה נמצינו למידין שאותן הנוהגין ליתן לנערות קטנות לטוות ציצית וסומכין ע"ז שאומרים להם לטוות לשמה לא הועילו כלום והציצית פסולות מן התורה לד"ה". וכך הביא משו"ת משכנות יעקב (סימן כ"א), ע"י"ש.

ומשו"כ נראה, דאף שכתבתי לעיל דלכאורה עדיף לעשות ע"י קטנים מעל ידי נשים, למעשה עדיף לעשות ע"י נשים, כי קרוב הדבר שלא יקפידו כראוי שגדול יעמוד על גבי הקטנים ויזכירם בכל שעה לכיון לשמה.

ומ"מ נראה עיקר להלכה דבשעת הדחק כמו בנידון דידן יש להתיר לנשים ואף לקטנים אם מקפידין כראוי בדין גדול עומד על גביו לקשור ציציות.

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי אשה וקטן

ואף לאחר כל הנ"ל, ראוי שרק גדול יעשה את שני הקשרים הראשונים, דקשר עליון דאורייתא כמבואר במנחות (ל"ט ע"א).

הנה הדברים הנ"ל נכונים וברורים להלכה, אך אין להם אלא מקומם ושעתם, וכך פסקתי בימים הראשונים שלאחר שמחת תורה כאשר כולם חשבו שתיכף ומיד נכנסים למלחמה גדולה, והיה צורך בזמן קצר ביותר להכין רבבות בגדים עם ציצית, אבל מאז עברו כמה שבועות, וכיון דידחי אידחי, ורוב אלה שביקשו ציצית כבר זכו להם, ומשו"כ הדר דינא, ומעתה אהדרין לקמייתא שאין לקשור ציצית אלא על ידי אנשים גדולים וכמנהג אבותינו שבידינו.

ודוקא בימים אלה שמצד אחד יש להקל בחשש פיקו"נ בשעת מלחמה, אך מאידך יש לעמוד על המשמר שלא יפרצו גדרות עולם, וכבר חשש הגרעק"א בשעת מגיפת החולירע שמא מה שמתירים בשעת המגיפה יקבעו לדורות ולא נוכל להחזיר עטרה ליושנה, ומשו"כ הוריתי שמכאן ולהבא יש לחזור ולקשור את הציציות ע"י אנשים גדולים כעיקר מנהגנו מימות עולם.

ב

אם קטן כותב תפילין וקושר ציצית לעצמו

הנה יש לעיין אם קטן כתב תפילין אם כשרים הם לחינוך קטן, וכיוצא בדבר יש לעיין בקטן שקשר ציצית האם יוצאים בציצית אלה יד"ח חינוך קטנים, דמחד גיסא פשוט דקטן לאו בר מיעבד לשמה היא, וכן מפורש ברש"י ותוס' (גיטין כ"ב ע"ב) דקטן פסול לכתיבת הגט משום שאינו יכול לכתוב לשמה. וכך גם בכל מידי דצריך לשמה, עיין במשנ"ב לגבי ציצית (י"ד ס"ק ד' ושם בבה"ל ד"ה להצריך) וז"פ, אך אפשר דכיון שקטן מכוון לשמה ובגדול כה"ג הוי ציצית כשרים יש בזה מצות חינוך.

ובביאור הלכה (סי' י"ד ד"ה להצריך) כתב דקטן לעצמו יכול להטיל ציצית ואף לאחר שהגדיל יכול ללבוש ציצית אלה, אך לכאורה ברור שכונתו כשגדול עומד על גביו וכה"ג מהני לגבי דין לשמה כמבואר בגיטין שם, וכל הדיון של המשנ"ב אינו אלא לגבי מה שחושש הרמ"א לשיטת ר"ת דגם בציצית אמרו כל שאינו בלבישה אינו בקשירה, אך אם אין גדול עומד על גביו לכאורה פשוט דכשיגדיל ציציות אלה פסולים לגביו דמה בינו ובין אחרים, וכיון שקטן אינו בר עשיה לשמה ודאי ציצית אלה פסולים לגבי גדול, וא"כ אין ראייה מדברי המשנ"ב לספיקא דידן, וכ"ז פשוט.

ועיין עוד בערוך השלחן (שם ס"ז) שכתב להדיא דקטן יכול להטיל ציצית לעצמו אף ללא גדול עומד על גביו, ונראה סברתו כנ"ל דמ"מ יש בזה מצות חינוך כיון דלפום דרגא דיליה יש לו דעת כנ"ל.

ולכאורה הוא הדין והוא הטעם בתפילין שצריך בהם כתיבה לשמה.

ותימה בעיני בדברי הנצי"ב במשיב דבר (ח"א סי' מ"א ד"ה והנני) שכתב לפרש את לשון הברייטא "קטן היודע להתעטף חייב בציצית... קטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין". וכתב דבציצית יכול הוא להטיל ציצית לעצמו אבל בתפילין אינו יכול לכתוב תפילין דכיון דהתפילין פסולים לגדול אף חינוך אין בהם, וצע"ג מה בין ציצית ותפילין.

קשירת ציצית בשעה"ד על ידי אשה וקטן

ונראה בכונתו דהלא בתפילין פסלו את הנשים משום דכל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שפטור מן התפילין פסול הוא לכותבן, ולגבי פסול זה ודאי מסתבר דכיון שהתפילין פסולים מצד עצמם ולא רק משום שאינו בר דעת שהתפילין אלה פסולים אף לקטן, ודו"ק בזה.

ואנכי עפר ואפר

ואנכי עפר ואפר

[מתוך משא מרן שליט"א במחנה אוישוויץ אדר תשס"ט]

"ויען אברהם ויאמר הנה נא הוולתי לדבר אל אדני
ואנכי עפר ואפר" (י"ח כ"ז).

הן זכינו שעומד כאן לצידנו אבי מורי הגאון החסיד שליט"א (זצ"ל)
שלפני כששים וחמש שנה עמד במקום הזה ולאחרונה ראה את הוריו
וחמשה מאחיו ואחיותיו שנשלחו שמאלה למותם האכזרי בתאי הגזים,
והוא נשלח ימינה לעבודת פרך יסורים והשפלות, וזה עתה אמר קדיש
לריבון העולמים אב הרחמן לזכר אביו ואמו וששת המיליונים הקדושים
שעלו על המוקד. הוא וכל יתר השרידים שזכו לבנות מחדש את בית
ישראל, הן הם העדים שנצח ישראל לא ישקר, ושקיומו של עם ה'
לעולמי עד.

הרשע הצורר ימ"ש ניסה במקום הזה לבצע את ה"פתרון הסופי". הוא
וחבר מרעיו זכורים לשמחה, אשם לא תכבה, תולעתם לא תמות והיו
דראון לכל בשר, ועם ישראל חי וקיים.

אברהם אבינו אבי האומה הישראלית ניבא ואמר (בראשית י"ח כ"ז)
"ואנכי עפר ואפר". ונראה בעומק הדברים עפ"י מש"כ התוס' בברכות
(י"ז ע"א) בפירוש התפילה "ונפשי כעפר לכל תהיה" דעפר אינו מקבל
כליה, אין לך דבר בעולם שאי אפשר לכלותו ולהשמידו מלבד עפר
שלעולם אי אפשר לכלותו. ובפירוש המהרש"ל שם הוסיף:

"ואני שמעתי מה עפר הכל דורסים עליה ואח"כ היא
דורסת על כל הדורסים אף אני כן לכל מצערי וק"ל".

והוא שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר, וכך ניבא על זרעו וזרע זרעו
לעולמי עד.

ומה המשל לאפר.

ואנכי עפר ואפר

אמרו חכמינו (בראשית רבה פרשה י"ט סימן ה'):

"הכל שמעו לה חוץ מעוף אחד ושמו חול, הה"ד (איוב כט) וכחול ארבה ימים, דבי רבי ינאי אמרי אלף שנה הוא חי, ובסוף אלף שנה אש יוצאה מקנו ושורפתו, ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים וחי, ר' יודן בר"ש אומר אלף שנים חי ולבסוף אלף שנים גופו כלה וכנפיו מתמרטין ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים".

המשילו את כלל ישראל לעוף החול שחי אלף שנה, ובסוף אלף השנה אש יוצאת מקינו והוא נשרף עד לאפר, ואז בדרך נס קם הוא ונולד מחדש מתוך האפר לעוד אלף שנה. (ועיין סנהדרין ק' ע"ב וברש"י דעוף ששמו חול חי לעולם). אותו הרשע ימ"ש ניבא על הרייך בן אלף השנה, ומזליה חזא, זה הסוד היהודי, הרייך הנאצי ימח שמו וזכרו לעד ולא ישאר לו שם ושארית בקרב העמים, ועם ישראל קם מחדש מתוך העפר ואפר הכבשונות ונולד מחדש לעוד אלף שנה.

והוא שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר.

זה הסוד של קיום הנצח של כלל ישראל. נס הוא, נס בתוך נס, וכבר העיר רבינו היעב"ץ (סולם בית אל בסידור בית יעקב) שקיום כלל ישראל שה אחת בין שבעים זאבים הוא הגדול שבניסים והוא נס גדול מן הנסים שנעשו לאבותינו במצרים על ים סוף וארץ ישראל.

המקום הנורא הזה שבו ניסו אותו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע את הפתרון הסופי, מסמל אכן את פתרון הסופי של עם עולם.

זהו הפתרון הסופי, גאולת עולם בקץ הימין. "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

[מנחת אשר אמונה ובטחון מאמר ל"ב]

שוב נמצאים אני במלחמה מול אויב אכזר שחרת על דגלו "לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד", ושוב עומדים אנו בתחנון

ואנכי עפר ואפר

ובתפלה שהקב"ה ירחם עלינו ויושיענו מיד כל שטן ומשחית ומיד כל צר ואויב.

עם ישראל מתחזק במצוות, רבבות התחילו ללבוש ציצית, ואלפים קיבלו עליהם להניח תפילין בכל יום, "מחוט ועד שרוך נעל".

ויהי רצון שה' איש מלחמה ידביר אויבנו מתחתינו, ויקויים בנו הכתוב (ויקרא כ"ו ו') "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד".

דברי הספר קצרים על מרן הגרב"מ אזרחי זצ"ל

נאמר ביום ו' לסדר לך לך – בשיעור בישיבת תורת חיים, רוממה ירושלים – לפני הלוויה

זקן ראשי הישיבות עלה בסערה השמימה, "ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו" (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ח).

בכל דור ישנן הרבה גדולי ישראל, וכמה וכמה גדולי הדור, וכל אחד מהם יש לו את דרכו וכשרונותיו הייחודית, אבל לפעמים יש מצב של ת"ח שמת מי יתן לנו תמורתו, ישנם גדולי ישראל ייחודיים, והגאון רבי ברוך מרדכי זצ"ל היה מאוד ייחודי, מאוד מיוחד.

היה בינינו קשר מאוד קרוב ומיוחד, למרות שהיה מבוגר ממנו בשנות דור, אבל היה בינינו ידידות קרובה, אני זוכר לפני כמה שנים בא לבקר אותי בביתי, ומי שביקר בביתי יודע שיש הרבה מדרגות עד שמגיעים לבית, והיה לו קושי בעליית המדרגות, יצאתי לקבל את פניו, ואמרתי לו שהראש ישיבה הינו זקן ויושב בישיבה, והוא הגיב "ראש ישיבה אף פעם לא יכול להיות זקן!".

וחשבתי לעצמי הוא מבוגר ממני אבל צעיר ממני ברוחו, והוא היה כזה צעיר ברוחו עד הסוף ממש.

ה"געשמאק" והריענון, רבי ברוך מרדכי היה הסמל של געשמאק בלימוד, תמיד בחדווה ושמחה, כשאמר סברא זה היה "כל עצמותי תאמרנה", אנחנו משתמשים בביטוי "כל עצמותי תאמרנה" לענין תפילה, אבל אצל רבי ברוך מרדכי זה היה בתורה, כל סברא שאמר היה "כל עצמותי תאמרנה" עם כל הרמ"ח אברים ושס"ה גידין, וכמו בחור ישיבה צעיר בפעם הראשונה ששומע סברא של מרנא הגר"ח והוא כל כך מתלהב, עד זקנה לשיבה, עד אפילו יותר משבעים שנה של הרבצת תורה, נשאר עם אותו געשמאק, ואותו ריענון ודיבר עם כל החיות.

היה מחדש עצום, ונואם בחסד עליון כמו שכולם ידעו, מאוד דרמטי, והמעמד הציבורי שלו היה מלא כבוד, תפארת ועוצמה, בשיטת סלבודקה של גדלות האדם, אבל אלה שהכירו אותו אישית, הוא היה האדם הכי

ואנכי עפר ואפר

אהוב שאני היכרתי, והיה ענוותן ושפל ברך, ובעל מידות טובות שאין כמותו, כזה חמימות, מאיר פנים לכל אדם אפילו לילד קטן, והיה לו קשר מאוד קרוב על כל תלמידיו, האבידה גדולה! כל ת"ח זה אבידה גדולה, אבל ישנן מעט שעליהם ניתן לומר "מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו"! היה לו מעלות ייחודיות גם בין גדולי ישראל.

ועזב אותנו לאנחות בזמן מאוד קשה, מצד אחד צדיקים מגינים על הדור, וכמו שכתב רש"י על הפסוק (במדבר י"ג ג') "היש בה עץ אם אין", אבל מצד שני חז"ל אומרים במועד דף כ"ח ע"א "מיתתן של צדיקים מכפרת", ו"גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן" (חולין ז' ע"ב), ולכן שם בגן עדן יהיה עוד יותר קרוב אל הקב"ה, שיהיה מליץ יושר עבורנו.

אני חושב שלפני שבוע דיברתי על מלחמתה של תורה שנותן כח למלחמה, רבי ברוך מרדכי היה סמל ודוגמא למלחמתה של תורה, עם כל הכח והשמחה, ואני בטוח שישתמש עם כוחות אלה למען כלל ישראל.

שיהיה מליץ יושר, שנשמע ונתבשר בשורות טובות, ושנזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

[נכתב ע"י אחד השומעים]

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

